

de Nieuwe
e welbekende
troering werd
jarig bestaan
de betekenis
ze tien jaren
het jaarlijks
p zoo'n wijze,
komen om te
e, die in alle
naar de ver-
ten opzichte
het uitvoeren
Bach en zijn
cantaten van
zooals Bach
had ingedacht
een der klei-
werd gedaan.
jarig bestaan
stent dank-
ereeniging de
dit zoo uiterst
op zijn pro-
rang van ver-
dom geboorde
niet bij één
weerklink ge-
meer geschikt

Jo Vincent,
ax Kloos als
Stedelijk Or-
orgde en het
ndsche Bach-
ie Landré be-
d. Horst had
terwijl Evert
n herstel een
ichvereeniging
die nog niet
schoons moest
tvoering nader
de schepping.
es nu af was,
k stip slechts
„Qui sedes“
daaropvolgend
bij de eerste
oos wat laag,
olkomen aan-
taal koor, de
zwak, in de
solo van het
reden in de
gen niet om
an de uitvoe-
keld en veel-
zal altijd wat

en viertal ge-
schreef Bach
a het Sanctus
eede gedeelte
vvoor dan het
het derde en
ten. Het twee-
belijdenis van

in Jer. 33:13
de steden der
uiden, en in
plaatsen rond-
i Juda zullen
en des tellers
len we telkens
n het gebied
de hoofdstad,
moemde groe-
min, nog een
gezien welke
te vier hoofd-
ied van Juda

Obadja vs 19
gen wij maar
Het antwoord
Septuaginta,
van het Oude
voor Chr. in
rtaling heeft:
Efraïm en de
n". Wij zien
uwschen tekst
d gebergte
in niet volko-
de lezing der
en eenigszins
l is in latere
len gis af ver-
reeds stond:
st zal geluid
zuiden zullen
ge zullen de
t nemen), en
en het veld
Benjamin Gi-
k. Als gevolg
al over Edom,

Nicea, moet dus weergeven (en Bach is daarin
huitengewoon goed geslaagd) dat wij gelooven in
een Drieëinig God. In het beginwoord van dit
tweede gedeelte Credo in unum Deum (Ik geloof
in één God) geeft Bach een schitterende, vijf-
stemmige koorfuga, maar ook het instrumentaal
koor neemt telkens weer het thema over; in het
„Et in unum Dominum, Jesum Christum“ (en in
één Heere, Jezus Christus), een duet voor sopraan
en alt laat Bach de stemmen in streng canonische
imitatie op elkaar volgen en ook de begeleiding
imiteert de zangstem, maar met een andere phra-
seering. Men voelt uit de heele bewerking, dat het:
„Ik geloof in één God, den almachtigen Vader,
en in één Heere, Jezus Christus, den eeniggebo-
ren Zoon Gods, God uit God, licht uit licht, waar-
achtig God uit waarachtig God, geboren, niet ge-
maakt, een van wezen met den Vader“ voor
Bach geen leeg klanken waren, maar dat hij
de betekenis dezer woorden zich diep had inge-
dacht en getracht heeft weer te geven in zijn
compositie.

Hoe heerlijk klinkt de jubel op van het „Et
resurrexit“ (En Hij is opgestaan) na het sombere
„Crucifixus“ (Hij werd gekruisigd), terwijl in dit
laatste koor door de muziek nog weer bijzondere
nadruk wordt gelegd op de woorden „etiam pro
nobis“ (ook voor ons). Ook bij deze uitvoering
beoordeelt weer het „Osanna in excelsis“ (Hosanna
in den hooge) voor en na de prachtige tenorsolo
„Benedictus“ door zijn prachtig stemmenweefsel.

En zoo zou ik door kunnen gaan met het op-
sommen van al de schoonheden, die in het werk
zijn te ontdekken. Beter lijkt het me, ieder die
eenigszins in de gelegenheid is op te wekken om
zelf deze schoone muziek, die voor ons in het
bizonder zooveel te zeggen heeft, te gaan hooren
en den wensch uit te spreken, dat de Nederlandsche
Bachvereeniging nog talloze uitvoeringen zal bren-
gen van de H. Moll Messe en andere werken van
Bach. Bij deze uitvoering waren honderden opge-
komen naar Naarden, zoodat de heele kerk gevuld
was; ook H. M. Koningin Emma toonde haar be-
langstelling voor het werk der Bachvereeniging door
de uitvoering bij te wonen. Moge de belangstelling
voor de Nederlandsche Bachvereeniging en haar
werk ook in het volgende tiental jaren steeds toene-
men, opdat het doel dezer vereeniging met des
te meer kracht kan worden nagestreefd.

Bussum.

D. STROO.

Waardeering.

Niet altijd vinden onze menschen waardeering in het
linksche kamp.

Des te meer doet het goed, wanneer eens een lofuiting
wordt vernomen omtrent één van hen, en dat nog wel
in „De Telegraaf“, die zeker niet van bijzondere sympa-
thieën voor de Gereformeerden behoeft te worden ver-
dacht.

De Indische correspondent van dit blad schreef naar
aanleiding van de benoeming van Dr. Offringa tot hoofd
van den medischen dienst in Indië het volgende:

Eenigen tijd geleden werd de directeur-geneesheer

welke in vs 18 is geprofeeteerd, zal er eene aan-
merkelijke gebiedsuitbreiding plaats hebben; en
dat wordt nu aangekondigd in dezer voege, dat aan
elk van de vier voornaamste bestanddeelen van het
stamgebied van Juda in bezitname van het naast-
liggende buitenlandsche gebied wordt toegeschre-
ven; het Zuiden legt de hand op Ezan's gebergte,
onmiddellijk daaraan grenzend in zuidelijke rich-
ting; de laagte, meer naar het Westen, veroverd het
gebied der Philistijnen, vlak daarbij gelegen langs
de kust van de Middellandsche Zee; het gebergte,
het midden van Juda vormend, breidt zich uit naar
het Noorden, over het voormalig gebied der Tien
Stammen (Efraïm en Samaria); en Benjamin, ge-
heel en al in den Noord-Oostelijken uithoek tegen
Juda's stamgebied aan, wendt zich naar het Oosten,
naar Gilead, over den Jordaan.

Inderdaad heeft ook zulk eene gebiedsuitbreiding
onder de Hasmoneeën plaats gehad, zoodat de ver-
vulling onze opvatting van dit vers volkomen be-
vestigt.

Wat nu vs 20 betreft, dit levert nog grooter
moeilijkheid op dan het vorige. We vinden in dit
vers slechts één enkel werkwoord, en wel het-
zelfde als in vs 19: „erfelijk bezitten“ of „in bezit
nemen“. En dit doet ons al dadelijk vermoeden,
dat de inhoud wel van overeenkomstigen aard
zal zijn. Maar het grootste bezwaar is dat het niet
aanstonds doorzichtig is hoe wij de overige woorden
met dit werkwoord, hetzij als onderwerp, hetzij
als lijdend voorwerp in verband moeten brengen.
Bij het pogen om tot de rechte groepeerings-
woorden te komen, doen we wel door uit te gaan
van het slotgedeelte; het is aan geen redelijken
twijfel onderhevig, dat de tweede verschelt aldus
moet vertaald worden: „en de gevankelijk wegge-
voerden van Jeruzalem, die in Sefarad zijn, zullen
de steden van het Zuiden erfelijk bezetten (in bezit
nemen)“. We hebben hier evenals in het vorige
vers een onderwerp met werkwoord (gezegde) en
lijdend voorwerp. Het verschil met het vorige vers

van het Zendingshospitaal te Jogjakarta tot Inspe-
teur van het Ziekenhuiswezen benoemd, in de plaats
van Dr. Deggeleer, die naar Europa vertrok met een
studie-opdracht. Of Dr. Deggeleer nog terug komt, is
ons niet bekend. De benoeming van een, wat den open-
baren dienst betreft, outsider tot hoofd van den dienst
Volksgezondheid heeft velen verwonderd, sommigen
wellicht ontstemd. De verwondering kon evenwel alleen
gevoeld worden door hen, die algeheel vreemdeling
in Jeruzalem zijn; de ontstemming alleen door hen,
die niet voldoende vertrouwen vermogen te koesteren
in de neutraliteit van den benoemde. Degenen, die ten
aanzien van de Volksgezondheid in de gelegenheid zijn
gewoest verder te zien dan hun neus lang is, die van
den grooten, vruchtbaren arbeid van Dr. Offringa in
het gewest Jogjakarta eenigszins op de hoogte zijn,
en die tevens den persoon van dezen voortreffelijken
medicus, dezen hoogstaanden Christen, dezen waren
vriend der lijdenden, van nabij kennen, dezen zullen
noch verwonderd, noch ontstemd zijn over de keuze
der regering op voordracht van den afgetreden dienst-
chef, Dr. Van Lonkhuijzen, maar ingedeeld ze van
harte toejuichen. De betrekking van hoofd van den
zoo hoogst belangrijken dienst der Volksgezondheid
is nu eenmaal geen positie, die men door ancienniteit
bereikt. Ze is in den verest strekkenden zin des woords
een keuzebetrekking.

Dr. Offringa's vroegere arbeid.

Wij, die Dr. Offringa reeds een reeks van jaren van
nabij kennen, te zamen met hem te Jogjakarta woon-
den, vele malen zijn Petronella-hospitaal en zijn in
een kring om de hoofdplaats heen liggende hulp-ho-
spitaaltjes hebben bezocht; dezen eenvoudigen, zich
zelden in het openbare leven vertoonenden menschen-
vriend in de vervulling van zijn schoon ambt hebben
kunnen gadeslaan, wij zouden in staat zijn, over dien
arbeid een omvangrijk boek te schrijven en niet alleen
omvangrijk, maar bovenal door den aard der stof
belangrijk. In dit bestek is echter slechts een zeer be-
knopte aanduiding te geven van dien arbeid.

In 1912, den 1sten Mei, kwam Dr. Offringa, die
toen al tegen de dertig liep, te Jogjakarta als tweede
geneesheer van het Petronella-hospitaal, waar Dr.
Pruis, de opvolger van Dr. Scheurer, directeur-genees-
heer was. In 1918 ging Dr. Pruijs, wiens gezondheids-
toestand te wenschen overliet, naar het nieuw ge-
stichte zendingshospitaal te Wonosobo. Deze hospi-
talen, deze medische zendingsarbeid, gaan uit van de
Gereformeerde Kerken van Amsterdam en Noord-Hol-
land. De zendingsarbeid, uitgaande van de Gerefor-
meerde Kerken in Nederland is sterk gedecentrali-
seerd. Bepaalde groepen van kerken hebben bepaalde
niet al te uitgestrekte gebieden in Indië, waar zij den
zendingsarbeid doen uitoefenen. Op onze vraag, of
deze wijze van opvatting der taak niet tot versnippe-
ring van krachten moest leiden, antwoordde ons de
ervaren zendingsarts, dat van deze werkwijze juist
de zegenrijkste resultaten het gevolg waren geweest.
Men kan beter een kleine groep van kerken warm
maken en in bezieling houden voor een klein, bepaald
gebied, dan een groot aantal kerken voor een nagenoeg
onbegrensd oppervlak. De Gereformeerde kerken in
Amsterdam en Noord-Holland doen den zendings-
arbeid uitoefenen in het Jogiasche Midden-Java en
ook op Soemba. *)

Voordat hij in Indië kwam, had Dr. Offringa een
lange studie achter den rug. Zijn academie-tijd be-
loeg circa tien jaren. Dat die jaren evenwel werkelijk tot
het beoogde doel werden gebezigd, moge blijken uit
de felten. De Universiteit te Groningen, waar de aan-
staande zendingsarts zijn studien maakte, had een
prijsvraag uitgeschreven over het verband tusschen
de samenstelling van het speeksel en de frequentie
van het tandcariës. De beantwoording van deze prijs-

is alleen, dat het onderwerp hier door een betrek-
kelijken bijzin nader bepaald wordt. Nu zien we
oogenblikkelijk dat in de eerste verschelt eveneens
een betrekkelijke bijzin voorkomt; het zijn de wor-
den, waarin sprake is van „de Kanaänieten, tot
Zariath toe“. Alles pleit er voor dit eveneens
als een nadere bepaling van het onderwerp te
nemen; en het onderwerp zelf wordt dan: „de ge-
vankelijk weggevoerden van dit heil der kinderen
Israëls“. Een werkwoord ontbreekt in de eerste
verschelt, evenzeer als een lijdend voorwerp, en de
meest voor de hand liggende opvatting is dan,
dat de geheele eerste verschelt te beschouwen is
als eerste onderwerp van het werkwoord uit de
tweede verschelt, waarbij dan nog als tweede onder-
werp komt „de gevankelijk weggevoerden van
Jeruzalem, die in Sefarad zijn“. De vertaling van
het geheele vers moet dan ongeveer aldus luiden:
„en de gevankelijk weggevoerden van dit heil der
kinderen Israëls die bij de Kanaänieten zijn tot Za-
riath toe, en de gevankelijk weggevoerden van Je-
ruzalem die in Sefarad zijn, zullen de steden van
het Zuiden in bezit nemen“. Deze opvatting is af-
komstig van een der beste Joodsche verklaarders,
den zoogenaanden Rasji (d.w.z. Rabbi Sjelomo
Jizchaki, van 1045—1105 na Chr., uit Noord-
Frankrijk, schrijver van vele commentaren op Bij-
bel en Talmud). Onze Statenvertalers hebben met
vele andere uitleggers het vers anders opgevat;
ze hebben blijkbaar de betrekkelijke bijzinnen als
aanduidingen van het lijdend voorwerp verstaan
en daar dan telkens het werkwoord bijgedacht;
aan het slot hebben ze dan weer een derde onder-
werp in den vorm van het persoonlijk voornaam-
woord van den derden persoon meervoud: zij in-
gelascht, dat hier echter even weinig op zijn plaats
is als in het voorgaande vers.

Nu moeten we een enkel woord wijden aan de
vraag, waar Sefarad te zoeken is? Op die vraag
zijn in den loop der tijden vele, zeer uiteenlo-
pende antwoorden gegeven. Men heeft erin willen

vraag door Dr. Offringa werd met goud bekroond. In
aansluiting daarop werd hij assistent bij een profes-
sor en daarop volgde zijn proefschrift over: „De be-
teekenis van het calcium in het organisme“. Zijn pro-
motie tot doctor in de geneeskunde geschiedde cum
laude.

Gedragen door overtuiging.

Met deze antecedenten kwam Dr. Offringa te Jogja-
karta, om het werk, begonnen door Scheurer, voort-
gezet door Pruijs, tot zegenrijke uithreiding te bren-
gen. In 1899 werd het eertijds bescheiden Petronella-
hospitaal gesticht. Vóór dien tijd werd er reeds poli-
klinische arbeid verricht vanwege de zending. Bij
Offringa's aankomst waren er circa 140 à 150 patiën-
ten, en ook waren er reeds enkele hulphospitaaltjes.

Nu zijn er, naast een uitstekend geoutilleerd en om-
vangrijk hospitaal niet minder dan 12 hulphospitaalt-
jes om Jogjakarta verspreid. In deze streek van sui-
kercultuur wordt deze arbeid zoowel door de bevolking
als door de ondernemingen op hoogen prijs gesteld.
Deze hulphospitaalen, die onder rechtstreeksche con-
trôle staan van het groote, hebben alle inlandsch per-
soneel, algeheel opgeleid in het groote hospitaal. Deze
opleiding stelt de hoogste eischen aan den opleider,
de selectie is streng. Deze voorziening der hulp-ho-
spitaalen door inlandsch personeel bevordert een groot
vertrouwen in den inlander, maar omgekeerd kan dit
vertrouwen ook alleen worden geschonken en tot goede
resultaten leiden, wanneer de inlandsche bezetting dier
hulp-hospitaaltjes onbeperkt vertrouwen stelt in den
man, die aan het hoofd staat. Na 1921 is de omvang
van den medischen zendingsarbeid in het Jogiasche
meer dan verdubbeld. Geen wonder, dat Dr. van Lonk-
huijzen, die zeer vaak dezen arbeid besprak met Dr.
Offringa, en telkens en telkens weer de beste resultaten
van dit arbeidssysteem kon waarnemen, groote waar-
deering had voor de wijze, waarop deze medische
arbeid tot stand werd gebracht en tevens grooten
eerbied en vriendschap koesterde voor den man, die
de eenvoudige arts bleef, die geen bijpraakt had, al
was hij door zijn kennis en gaven in staat geweest,
rijk te worden door particuliere praktijk.

De medische zendingsarbeid was Dr. Offringa's
roeping, tot de volbrenging waarvan hij zich door een
wonder kracht voelde geleid. Hij acht dit zichzelf tot
geenarlei verdienste. Het is zijn geloofsvertrouwen,
dat bergen verzet, zijn geloofsvertrouwen, die niet
vraagt naar politiek, maar die beledien wordt met de
daad. Dit is de man, die door den geheel anders
denkenden Dr. van Lonkhuijzen waardig gekeurd werd
zijn opvolger te worden. Wanneer Katholieken of
Vrijzinnig Protestanten hun hoofd mochten schudden,
dan kan hun de verzekering bij dezen worden gegeven,
dat de leiding van den Dienst der Volksgezondheid is
toevertrouwd aan een man, die billijk zal handelen
jegens ieder werkelijk lofw aardig en verstandig stre-
ven op medisch gebied.

Voorshanda zuinigheid geboden.

De bedoeling van dit opstel was alleen, een beeld te
geven van den persoon van den man, die thans op
Parapatan de lakens heeft uit te deelen. Inrijpende
maatregelen, die onvermijdelijk veel geld zouden kos-
ten, zijn door den aard der tijdsomstandigheden van
hem voorloopig niet te verwachten. Voorshanda zal
worden voortgewerkt in strikte onderwerping aan
's lands begroeting.

Op de vraag naar Dr. Offringa's standpunt inzake
de wenschelijkheid van een Raad van Tucht voor
medici, welk vraagstuk onlangs weder in de Indische
pers werd behandeld naar aanleiding van een paar
recente gevallen, antwoordde het nieuwe diensthoofd,
dat hij niet tegen het idee gekant was, dat er zeker
van zoo'n Raad van Tucht veel goeds kan uitgaan,

zien zoowel Spanje als Sparta, den Bosphorus en
de Sporaden. Maar dat zijn alle slechts hoogst wil-
lekeurige gissingen. Intusschen wat Sefarad
werkelijk is, kan tot op den huidigen dag niemand
met zekerheid zeggen. De meest waarschijnlijke, op
behoorlijke taalkundige gronden rustende, meening
is dat wij er den naam in hebben te zien van eene
landstreek in Klein-Azië, die ook in spijkschrift-
inscripties voorkomt, misschien wel de aanduiding
van heel Klein-Azië zelf. De zin wordt ons nu
wel voldoende duidelijk: zij die nu, in dagen waar-
in Obadja profeteert, nog als kriegsgevangenen sla-
ven zich bevinden hetzij in het gebied van de
Kanaänieten (Phoeniciërs), langs de kust der Mid-
dellandsche Zee tot aan het Noordelijke Zarfath toe,
hetzij in Klein-Azië, zullen eenmaal, in de dagen
van de Hasmoneeën, van welke in het vorige
vers sprake was, de steden van het Zuiden, d.w.z.
het gebied van Edom, in bezit nemen.

Al is dus zoo de zin duidelijk, toch mogen we
van deze verzen geen afscheid nemen zonder te
hebben gewezen op eene kleine, doch schier on-
overkomelijke moeilijkheid welke schuilt in de twee
woorden, die door onze Statenvertaling zijn weer-
gegeven als „dit heil“. Deze overzetting is beslist
foutief. Wat er staat kan onmogelijk beteekenen „dit
heil“. Maar wat beteekent het dan wel? Hierop is
geen bevredigend antwoord te geven. Er zijn tal
van verklaringspogingen beproefd, maar geen van
die kan op succes bogen. Anderen hebben het daar-
om over dezen boeg gewond, dat ze een fout in den
tekst hebben verondersteld en getracht hebben deze
te verbeteren. Maar men kan al evenmin zeggen
dat hiermee de oplossing is verkregen. Gelukkig
is het verstaan van den geheelen zin van de ont-
raadseling dezer twee woorden niet afhankelijk.
De algemeene strekking is volkomen duidelijk, en
daarom behoeven wij ons niet af te pijnigen met
het zoeken naar een uitweg, dien tot hertoe nie-
mand vond.

G. CH. AALDERS.

maar dat de uitvoering ervan in Indië, met zijn beperkt aantal medici, zeer moeilijk zou zijn. De moeilijkheid wordt vergroot, door de aanwezigheid van de talrijke officieren van gezondheid, die zich een eigen beoordeeling van de handelingen hunner collega's voorbehouden.

Wat betreft het vraagstuk van het toestaan van huwelijken tusschen melaatschen in leprozieën, hieromtrent is Dr Offringa het algeheel eens met zijn ambtsvoorganger, die van meening is, dat er geen bezwaar gemaakt kan worden tegen dat huwen, daar de kinderen onbesmet ter wereld komen. Alleen is het morele bezwaar van de spoedige scheiding van moeder en kind als argument er tegen aan te voeren. De Rijnsche zending, die in Noord-Sumatra werkt, maakt wel bezwaar tegen dat huwen.

Van bijzonder belang was de beantwoording onzer laatste vraag: of het nieuwe diensthoofd, geleid en gedragen door de ervaringen, opgedaan in eigen arbeid, het Jorgiasche systeem zonder meer voor heel de Oost aanbevelenswaardig achtte. Dit bleek niet het geval te zijn. Het slagen van den arbeid in Midden-Java, welke arbeid werd gedragen door een zeer speciale overtuiging, is van zooveel subtiele factoren afhankelijk, dat maar niet zonder meer dat systeem over heel Indië gevolgd zou kunnen worden.

God gaf Dr Offringa genade en eere.

En wij mogen ook met het oog op het Zendingswerk blijde en dankbaar zijn, dat de vroegere directeur van het Petronella-Hospitaal thans hoofd is van heel den medischen dienst in Indië.

J. W.

¹⁾ Onze lezers weten waarschijnlijk, dat Dr Offringa verleden jaar deze benoeming ontving, thans gevolgd door die van hoofd van den geheelen dienst der volksgezondheid. — J. W.

²⁾ Dit laatste is natuurlijk onjuist. Soemba wordt bearbeid door de kerken in Groningen, Drente en Overijsel.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Geachte Redactie,

Met bijzondere instemming las ik Prof. Waterink's artikel over „Predikantstrajectementen” (No. 40 loopenden jaargang). Slechts een opmerking: de zinsnede „overeenkomstig den stand en het studieverleden en -heden van den predikant” ware m.i. beter niet geschreven, in zijn algemeene strekking zou op deze uitspraak wel wat zijn af te dingen.

Doch, niet daarop wensch ik thans in te gaan. Tweeërlei opmerking in verband met genoemd artikel wilde ik gaarne ter Uwer kennis brengen.

De eerste is deze:

Waarom wordt in de preeken, die we Zondags beluisteren, telkens weer van „algemeene malaise”, „algemeene depressie” enz. gesproken? Zijn deze uitdrukkingen juist? Ik beantwoord deze vraag ontkennend. Er is een daling der inkomsten van personen, die van effectenbezit moeten leven, onze Indische cultuurs zijn slecht, onze landbouwers maken moeilijke tijden door. Maar daartegenover staat, dat de winstmarges der winkeliers (een enkele branche uitgezonderd) een ongekende hoogte hebben bereikt, dat voor duizenden de nominale salarissen en loonen tot heden gelijk zijn gebleven, wat in verband met de prijsdaling de koopkracht van hun inkomen deed toenemen, dat het algemeene levensbeeld meer op welvaart en weelde, dan op depressie en armoede wijst. En moet men dan ook van den kansel de menschen suggereren, dat er algemeene malaise heerscht? Moet daaruit niet logisch de conclusie volgen, dat dan ook onze predikanten in hun inkomen die algemeene malaise dienen te gevoelen? Beter ware, indien onze predikanten die malaise-opmerkingen achterwege lieten, of door ernstige studie poogden een juiste meening omtrent deze dingen te vormen.

En nu de tweede opmerking:

Het artikel van Prof. Waterink is, met enkele kleine wijzigingen, zeer goed bruikbaar om handhaving van het bereikte salarisprijs oók voor andere groepen onzer bevolking te bepleiten. Mag ik aannemen, dat de hooggeleerde schrijver diep gevoelt het bezwaar verbonden aan elke financieele sluitpost-politiek, ook als die niet de begroeting eener kerk raakt? Ware het niet zoo, dan voerde de schrijver alleen pleidooi voor een bepaald „stand” en zou hij zijn als zoo velen, die niet het maatschappijleven als één geheel willen zien, doch zich blind turen op de belangen van de groep, waartoe zij behooren, en weigeren Christelijk-sociaal te denken en te voelen.

Alleen dan mag het levenspeil van predikanten en van anderen worden aangetast, indien dit gebiedend noodzakelijk is en daardoor het recht niet wordt geschonden.

De rechtsvraag domineert en de vraag naar het volgens menschelek inzicht economisch-noodzakelijke kome in de tweede plaats!

Met dank voor de plaatsing,

Hoogachtend,

Uw dw.,

G. GUYT.

BOEKBESPREKING

„De Loonarbeid”, door Prof. Dr P. A. Diepenhorst. — Uitgave van J. H. Kok N.V., Kampen, 1931.

I. Laat ik de bespreking van dit werk mogen beginnen met enkele opmerkingen, die in een rubriek „Allerlei” thuis hooren.

a. Allereerst dan de sinds lang stereotype uitdrukking, wanneer het werken van Kok betreft, dat de uitvoering voortreffelijk is. Enkele drukfouten vond ik op blz. 19, 259, 286 en 364; ik wil echter niet zeggen alle

drukfouten gevonden te hebben. Het geheel maakt een welverzorgden indruk.

In zeker opzicht kleefte er een ernstig gebrek aan de redactionele verzorging; althans ik vermoed, dat de schrijver zelf en niet de uitgever beslist heeft, dat de citaten, in dit boek opgenomen, op gewone regelruimte en niet „inspringend” zijn geplaatst. Wel worden de citaten met aanhalingsteekens gewaarmerkt, doch deze komen slechts voor bij het eerste en bij het laatste woord van het citaat. Het tusschenliggende deel van het citaat is niet gemerkt met aanhalingsteekens. Dit hindert nooit, wanneer de citaten beknopt zijn, doch in dit werk zijn deze menigmaal zoo omvangrijk, dat ze vele bladzijden beslaan, zoodat men wel heel scherp moet optellen of men nu een citaat, dan wel de eigen uitspraak van den hooggeleerden schrijver zelf voor zich ziet.

b. Op blz. 127 vinden wij terug de kritiek van den schrijver op Dr Kuiper in verband met diens stemmen tegen de Kinderwet-Van Houten. Als ik mij niet al te zeer vergis, heeft die kritiek eenigen tijd geleden ook op de voorpagina van „De Standaard” gestaan. Van zekere zijde is toen protest aangeteekend tegen die uitspraak, waarop ook weer een repliek in „De Standaard” volgde. In dit boek wordt de kritiek gehandhaafd zonder nadere motiveering, wat wellicht te betreuren valt.

c. De schrijver blijkt voorkeur te hebben voor den titel „arbeider”. Ik vond het niet uitdrukkelijk aangegevend, maar ik meen uit het gebruik van het woord „arbeider” te mogen afleiden, dat hij geen voorstander is van den titel „werkmene”, waartegenover dan de „werkgever” optreedt. Zoo gebruikt hij ook op verschillende plaatsen het woord „patroon”. In verband met de in den laatsten tijd wel meer gestelde vraag of niet de woorden arbeider-patroon de voorkeur verdienen boven werkmene-werkgever, kwam het mij niet ongewenscht voor hierop de aandacht te vestigen.

d. Op blz. 352 staat:

„Een fout in de behandeling van onderscheidene vroegere tractaten over het loon is dat dit te veel beschouwd werd van het standpunt van den ondernemer, dat het als particuliere bedrijfskosten werd ontleed.”

Vóórstellend dat de schrijver op deze bladzijde bedoelt de ethische zijde van het loon-vraagstuk te belichten, zij toch, in het voorbijaan, opgemerkt, dat wanneer wij denken aan de administratieve behandeling van de in de ondernemingen betaalde loonen, allerlei bezwaren zouden ontstaan, indien men het loon niet als bedrijfskosten zou gaan beschouwen en boeken.

e. De hooggeleerde schrijver toont zich nogal optimistisch (op blz. 296) t.a.v. de „ministerieele willekeur”, welke door velen werd gevreesd bij een wets-redactie, waarbij vele punten niet in de wet zelf, maar in nadere, ook ministerieele, beschikkingen zouden worden geregeld. De schrijver mag eigenlijk alleen aansprakelijk gesteld worden voor dat optimisme, in verband met de op die bladzijde besproken wetgeving. Echter is hiermede een vraagstuk aangeroerd, dat algemeene en ook ingrijpende betekenis heeft en ook steeds meer krijgt, hoe meer optimisme betoond wordt t.a.v. regelingen buiten de wet om.

Die regelingen toch ontsnappen aan de controle van de wetgevende macht. En de vrees is niet denkbeeldig, dat, indien zulks steeds meer ingang vindt, een wets-„toepassing” ontstaat, welke voor de burgers van den Staat ernstige moeilijkheden gaat opleveren, vooral waar, zooals in ons land, de z.g. administratieve rechtspraak nog wel wat te wenschen overlaat.

Ik wil hier volstaan met slechts de toegeeflijkheid van Prof. Diepenhorst te noemen om daartegenover een voorzichtige waarschuwing te stellen. Men moet rekening houden met de mogelijkheid, dat we nog eens ministers en ambtenaren krijgen van ander gehalte, dan die, welke wij tot nu toe mochten hebben.

f. De schrijver kondigt aan dat eerlang een ander werk het licht zal zien, waarin hij spreken zal „over den historischen ontwikkelingsgang van den arbeid in het algemeen, zijn principiële waardeering en dergelijke vraagstukken.” Het nu verschenen boek is beperkt tot de „actuele kwesties”, die omtrent den loonarbeid zijn gerezen. Wij hebben dus bij de beoordeeling van dit werk wel te letten op deze door den schrijver zelf gestelde begrenzing.

II. Ik sprak boven reeds met een enkel woord over de citaten. Ik wil daarop nog even terugkomen. Dit boek is volgeperst met citaten. Ik heb geen poging gedaan om te tellen hoeveel bladzijden van de 442, welke dit boek bevat, door citaten worden ingenomen, doch zij zijn zoo talrijk en vele daarvan zijn zoo omvangrijk, dat het, mede als gevolg van den boven genoemden vorm van opnemings, dikwijls groote moeite kost om de uitspraak van den schrijver zelf terug te vinden. Naar mijn meening is een zoo groote ruimte afgestaan aan citaten, niet duidelijk genoeg gescheiden van hetgeen de schrijver als eigen gedachten biedt, dat een vruchtbare lezing van dit werk er ernstig door bemoeilijkt wordt. Hij, die over de verschillende vraagstukken, in dit boek aan de orde gesteld, zich eens spoedig op de hoogte zou willen stellen van de inzichten van Prof. Diepenhorst, zal meer dan gewone en ook meer dan strikt noodige moeite daartoe moeten besteden.

De schrijver zelf heeft vermoedelijk gevoeld, dat deze technische opzet van het werk moeilijkheden geeft. Althans hij heeft in „Aanteekeningen”, achter elk hoofdstuk, niet alleen de in dat hoofdstuk geciteerde werken nader aangeduid, doch in die aanteekeningen, ter aanvulling van hetgeen reeds in den tekst was gegeven, nog meer citaten verwerkt. Het ware toe te juichen geweest, indien de schrijver al de citaten, ten minste die, welke een omvang van eenige betekenissen hebben, in die aanteekeningen, respectievelijk in een afzonderlijke bijlage tot het werk had opgenomen. Hij had dan vermoedelijk nog meer citaten gegeven, die n.m.m. niet anders dan noode door hem achterwege zijn gelaten.

Het zou na de bovenstaande opmerkingen onbillijk zijn om kritiek te hebben op het niet-geven van nog meer citaten dan reeds is geschied. Ieder zal gevoelen hoe de schrijver zich gedwongen moet hebben tot een beperking in het citeren. In een afzonderlijke bijlage had hij evenwel zich zulk een beperking niet behoeven op te leggen en dan ware ook gemakkelijk ruimte open gebleven voor citaten, bijv. uit de werken van Prof. Fabius en Mr A. F.

de Savornin Lohman, die op blz. 376 genoemd worden als tegenstanders van den „kindertoelag” zonder dat de lezer verder ook maar met een enkel woord op de hoogte gesteld wordt van de argumenten van laatstgenoemde heeren. Dan was ook vermoedelijk wel ruimte gegeven aan bijv. Dr J. A. Nederbragt, die nu in het geheele werk niet genoemd wordt. Toch heeft deze in zijn „Proeve ener theorie der economie naar Christelijke beginselen” o.a. over het Taylor-stelsel, als voorzichtig voorstander van dat stelsel zich doen kennen en beweringen gedaan, welke men bij de breede bespreking, welke Prof. Diepenhorst wijdt aan het Taylor-stelsel, noode mist.

Met hoe kwistige hand de citaten worden aangeboden, blijkt wel, wanneer men opmerkt, hoe eenige malen hetzelfde citaat verschijnt. Dat hindert nog niet zoozeer, wanneer dat gebeurt in een hoofdstuk, dat een ander onderwerp behandelt dan een der voorgaande, zooals b.v. op blz. 84 en 328. Het onderscheid van de stof kan dat noodig maken. Doch een dergelijke verklaring kan toch niet gelden wanneer een citaat met een tusschenruimte van slechts enkele bladzijden wordt herhaald, zooals op blz. 205 en 208 het geval is.

Tenslotte moge ik van die citaten nog deze opmerking maken, dat ze niet alle even overtuigend zijn. Ter illustratie geef ik hier twee citaten.

Nr. 1. „De arbeider verkoopt zijn arbeid gelijk de winkelier zijn zout, zijn koffie of suiker, de bakker zijn brood, de slager zijn vleesch verkoopt.”

Nr. 2. „Met welk recht zou men den werkmene willen verhinderen, zijn kapitaal, den arbeid, op de meest voordeelige wijze te beleggen, in overeenstemming en samenwerking met anderen, die hetzelfde belang hebben? Handelt de geldbezitter, de beurspeculant en ook de staatsambtenaar niet evenzoo?”

Het kan aan mij liggen, maar ik zie geen essentieel verschil tusschen deze twee uitspraken. De tweede uitspraak diende als argument voor de stelling, dat de werkstakingen „juridisch... onbetwistbaar te verdedigen zijn.” Hierover wil ik nu in dit verband niet spreken. Maar: de winkelier zegt ook wel eens „neen”, als de koopers minder bieden dan hij vraagt. Toch wordt de ene uitspraak gegist en „onaannemelijk” verklaard, zijnde een uiting van liberalen geest, de andere uitspraak wordt geprezen. Uiteraard neem ik onvoorwaardelijk aan, dat de man die de laatste uitspraak deed, iets heel anders bedoeld heeft dan de aangevalen liberaal. Het gansche leven en al de arbeid van dien onder no. 2 bedoelden schrijver zijn daar waarborg voor. Doch daarover gaat het niet; het gaat slechts over de waarde, als overtuigingsastuk, over den inhoud van de ons geboden citaten.

III. Uit het voorgaande is reeds eenigszins het karakter van een groot deel van dit werk af te leiden. Ik bedoel er niets onvriendelijks mee, wanneer ik zeg, dat in het bijzonder de hoofdstukken 4 tot en met 7 weinig meer dan verzamelaararbeid geven. Ook die kan groote verdienste hebben. Doch iemand, die, zooals ondergeteekende, meer dan eens genoten heeft ook van het oratorisch talent van Prof. Diepenhorst, genoten heeft van zijn publicaties en daardoor met hooggespannen verwachtingen dit boek ter hand neemt, zal zich vermoedelijk toch eenigszins teleurgesteld voelen, omdat dit werk niet Prof. Diepenhorst in zijn kracht vertoont. Hij is dat nog wel in zijn laatste hoofdstuk, als hij aan het vraagstuk van „Het loon. Slotbeschouwingen” wijdt. Doch in meer dan één plaats miste ik, wat ik toch meen te mogen verwachten van onze vóór-mannen, waaronder wij toch ook Prof. Diepenhorst rekenen, n.l. leiding. Ik hoop van deze klacht rekenschap te geven, wanneer ik thans nader inga op enkele onderdelen, door den schrijver zelf behandeld.

IV. Prof. Diepenhorst bepleit met groote warmte, dat bij alle behandelingen van het loon-vraagstuk de arbeider steeds gezien worde als mensch en dat het vraagstuk van het loon nooit worde losgemaakt van den eisch, dat den arbeider een menschewaardig bestaan verzekerd worde. Deze algemeene strekking heeft ongetwijfeld ieders onverdeelde instemming. Noode mist men evenwel in een dergelijk betoog een bespreking van de vraagstukken, die de economische ontwikkeling van den allernatsten tijd zoo dringend aan de orde stelt. De groote moeilijkheid, welke kan ontstaan voor een land als het onze, waarvan wel gezegd is, dat het op sommige gebieden een uitzonderingspositie inneemt als een eiland midden in de zee en dat in eigen huishouding te doen krijgt met de concurrentie van landen, die in allerlei opzichten bij ons ten achteren staan, wordt bijna niet aangeroerd. Even komt de apologeet van „actieve handelspolitiek” om den hoek gluren, wanneer op blz. 397 en 398 „subsidies of beschermende rechten” genoemd worden als een mogelijkheid om zoowel ondernemer als arbeider voordeel te bezorgen. Doch verder blijven deze moeilijkheden onaangeroerd. De wijze waarop Prof. Diepenhorst een toekomstig werk over den arbeid aankondigt, geeft geen grond voor de verwachting, dat daarin die moeilijkheden nader zullen worden behandeld. Daarom is het dunkt mij, niet geheel onbillijk, indien men constateert, met leedwezen, die vraagstukken thans niet besproken te zien.

De objectiviteit gebiedt op te merken, dat het hier aan de orde gestelde vraagstuk zeer omvangrijk is. De hooggeleerde schrijver is zeker niet ten achteren gebleven in het innemen en verdedigen van een positie. Hij heeft wellicht gevreesd te vallen in een herhaling van wat hij elders reeds heeft behandeld. Doch, als van vele zijden de klacht vernomen wordt, dat niet alleen de crisis van vandaag, maar ook en vooral internationale toestanden van jaren her, van loons-verlaging bijna een noodzaak maken, dan zou men ten behoeve van de vele, ook Christelijke patroons, die deze moeilijkheden beleven, zoo heel gaarne in een werk, hetwelk de „actuele kwesties, die omtrent den loonarbeid zijn gerezen” wil bespreken, ook dit vraagstuk belicht zien.

Prof. Diepenhorst toont zich een voorstander van een kinder-toelag-regeling bij de loonsbepaling. Hij merkt daarbij op, dat hier nog niet gesproken mag worden van de „algemeene gunst der Christelijke partijen” en noemt daarbij, behalve Roomsche opponenten ook Prof. Fabius en Mr A. F. de Savornin Lohman. Ik dacht daarbij terug aan den Gersfordse koster, die eens tegenover mij beweerde, dat men den kindertoelag nu maar in

Rustand mo-
ning van d
dat hij die
den predika

Inderdaad
toelag nog
beveel gaar
Diepenhorst

V. In zi
Diepenhorst
als het Tay
dit blad gaf
stelsel den
bewijs beho

Naar mijn s
nalatie” g
van het Tay
vindt steun
23 gegeven
geven toch
het in begi

Prof. Diepe
satie geve
tusschen de
in de citate
welke men

für Wirtsch
algemeen, t
„Rationalis
Misversta
gezegd wor
dat het stu
Wie daarva
Ford heeft

ken. Hierau
62/63 het c
Ik meen tr
loon reeds

Naar het
over „Arbe
druk moet
als een bro

De landau
twijfeld! m
en zijn werl
wel zal die
blijkt voor
over Groni

Jammer
commentaar
wel eens, v
bijv. dat va
gaf Prof. D
van zijn „t
trant” en b
bruikte „all

Wie de b
van „Stem
horst moeti
een objecti
uitkomen b
te spreken
over de nie
te kunnen

wijze, welk
over ene t
Men betr
citaten te m
houding” b
grote sobe
valt en de
duidelijke e

Wanneer
„De Voort
door Goud
der scheppi
geneigd te
zoo gaarne
vangt, wan
wordt (wat
doch het ge
steld, dat r
tende is, te
hij nu toch
doen. Ik m
krachtig te
aanvaard,

Taylor daa
zeer zeker,
duelle toeg
lijke wetens
zij daarbij
dat het Te
minder aan
dan elk an

Het kom
die in den
is, en zoo
mijnwerker
Welke arb
mijnwerker
gelegenheid

„zijn a
van zijn
het nage

Wie dies
en ook o
verricht, e
kan elken
Schepper.

Ieder die
een aanwij
plaats wil
(en dat is
arbeider)

hooger pla
wij zonder
bedrijf, al
len onder
culiere lev
te zetten.